

■ Utvärdering av Bankgirocentralen BGC AB:s betalningssystem 2009

Denna utvärdering har tillkommit i enlighet med gällande överenskommelse mellan Riksbanken och Finansinspektionen om samarbete rörande finansiell stabilitet. Myndigheterna har samarbetat vid planeringen av utvärderingens inriktning och vid insamlingen och granskningen av de uppgifter som BGC lämnat. Både Riksbanken och Finansinspektionen står bakom utvärderingens slutsatser.

Bankgirocentralen BGC AB (härefter BGC) är den centrala aktören vid förmedling av massbetalningar mellan bankerna i Sverige. Riksbanken och Finansinspektionen har därför utvärderat BGC:s betalningssystem gentemot Bank for International Settlements "Core Principles for Systemically Important Payment Systems" (CPSIPS). CPSIPS är en internationell standard som består av tio principer som systemviktiga betalningssystem bör uppfylla.

Med anledning av de förändringar som kommer att ske i samband med outsourcing av stora delar av BGC:s verksamhet till VocaLink har Riksbanken och Finansinspektionen beslutat att inte utvärdera BGC efter Core Principle VII och VIII i utvärdering för 2009.

Bedömning och rekommendation

Riksbankens och Finansinspektionens bedömning är att BGC:s betalningssystem uppfyller alla principer till fullo i enlighet med nedanstående uppställning.

Bedömning	Core Principle som fått denna bedömning
Uppfylld	I, II, III, IV, V, VI, IX och X
Till stor del uppfylld	-
Delvis uppfylld	-
Inte uppfylld	-
Inte tillämplig	

SVERIGES RIKSBANK

(Brunkebergstorg 11), SE-103 37 Stockholm. Tel +46 8 787 00 00. Fax +46 8 21 05 31.
e-mail: registrator@riksbank.se www.riksbank.se

FINANSINSPEKTIONEN

P.O Box 7821, (Brunnsgatan 3), SE-103 97 Stockholm. Tel +46 8 787 80 00. Fax +46 8 24 13 35
e-mail: finansinspektionen@fi.se www.fi.se

Bankägd clearingorganisation

BGC är en bankägd clearingorganisation som etablerades 1959. Genom BGC:s betalningssystem förmedlas massbetalningar, i huvudsak girobetalningar och konto- till-konto överföringar, mellan bankerna i Sverige. För merparten av dessa betalningar sker clearing och avveckling bilateralt brutto, det vill säga mellan två deltagare. För resterande betalningar sker clearing och avveckling multilateralt netto, det vill säga mellan flera deltagare. Samtliga typer av betalningar har en eller flera förutbestämda avvecklingstidpunkter per dag. Betalningar avvecklas i kronor eller euro.

Legal status och tillsyn

BGC har av Finansinspektionen fått tillstånd att bedriva clearingverksamhet enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden och står därmed under Finansinspektionens tillsyn. BGC:s avvecklingssystem har godkänts av Finansinspektionen i samråd med Riksbanken och anmälts till Europeiska kommissionen i enlighet med reglerna i lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden som bygger på Finalitydirektivet.

Ägarstruktur

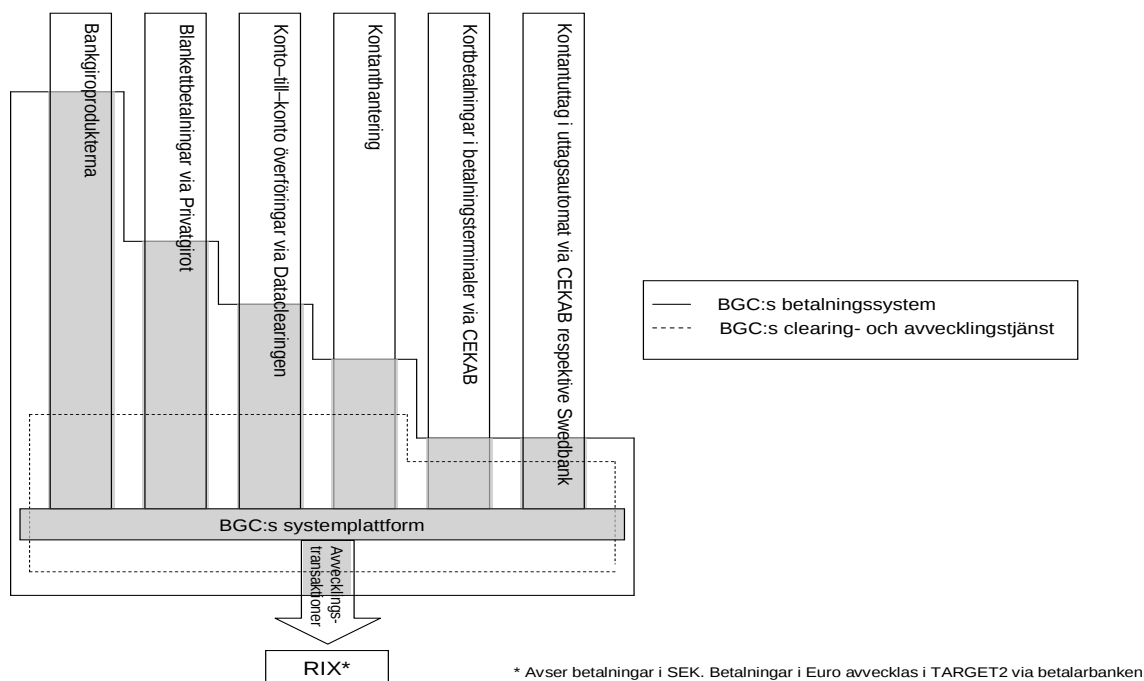
Bankgirocentralen BGC AB är ett helägt dotterbolag till BGC Holding AB som ägs av SEB (33,1 %), Swedbank (29,2 %), Svenska Handelsbanken (25,4 %), Nordea (10,0 %), Danske Bank (1,7 %), Skandiabanken (0,3 %), Ålandsbanken (0,2 %) och Länsförsäkringar Bank (0,1 %). I februari 2009 förvärvades Kaupthing Bank av Ålandsbanken som därmed tagit över Kaupthing Banks ägarandel i BGC Holding AB.

Deltagare

BGC:s betalningssystem är ett öppet system vilket innebär att alla banker i Sverige som uppfyller inträdeskriterierna har möjlighet att ansluta sig till det. Utöver dessa banker är även Riksgälden direkt deltagare i BGC:s betalningssystem. I slutet av 2009 hade BGC:s betalningssystem Bankgirot 20 direkta deltagare och 77 indirekta deltagare. BGC:s clearing och avvecklingstjänst är på motsvarande sätt öppen för alla som uppfyller kraven för deltagande.

Verksamhet

BGC:s betalningssystem utgörs av en teknisk systemplattform, på systemplattformen processas i sin tur bankgiroprodukter och en rad andra betalningsprodukter. Betalningsprodukterna nyttjar även externa betalningssystem, det vill säga system utanför BGC:s betalningssystem. Utöver detta tillhandahåller BGC även en clearing- och avvecklingstjänst. De olika externa betalningssystemen och betalningsprodukterna som inte är bankgiroprodukter lyder under egna regelverk. BGC:s huvudverksamhet är att svara för drift, förvaltning och utveckling av BGC:s betalningssystem och därtill hörande betalningsprodukter. Clearing- och avvecklingstjänsten är en funktionalitet som BGC tillhandahåller för samtliga externa betalningssystem och betalningsprodukter. Förutom olika betalningsprodukter och tjänster avseende betalningsförmedling erbjuder BGC även tjänster för elektronisk fakturering och e-legitimation.

Figur 1; BGC:s betalningssystem

Figur 1 visar förenklat i vilken grad olika betalningsprodukter nyttjar BGC:s betalningssystem inklusive clearing- och avvecklingstjänsten. De ofärgade områdena av staplarna i figur 1 åskådliggör de delar av betalningsprodukterna som processas i något av de externa betalningssystemen. För bankgiroprodukterna avser detta exempelvis betalningar via internetbank, leverantörsbetalningar och autogiro som processas i bankernas system innan de kommer till BGC:s betalningssystem. BGC:s betalningssystem ansvarar för betalningsförmedling från respektive externt betalningssystem till Riksbankens avvecklingssystem RIX där den slutgiltiga avvecklingen av transaktionerna sker. För en mer ingående beskrivning av betalningsflödet i BGC:s betalningssystem hänvisas till bilaga 1.

Bankgiroprodukterna

Bankgiroprodukterna används i en mängd olika betalningssituationer på massbetalningsmarknaden. Några exempel på bankgiroprodukter är Autogiro, Leverantörsbetalningar, Löner och Bankgiro Inbetalningar. Syftet med dessa är att erbjuda bankerna och deras kunder tjänster för betalningar i Sverige.

För bankgiroprodukterna ansvarar BGC för auktorisation, clearing och för att skapa underlag för avveckling, samt för betalningsinformation till avsändande och mottagande bank. Därtill erbjuder BGC betalningsinformation till betalaren och betalningsmottagaren för flertalet av bankgiroprodukterna. Auktorisationen av betalningar via internetbank svarar dock bankerna för och auktorisationen av pappersbaserade bankgiroprodukter svarar Privatgirot för, på uppdrag av bankerna.

BGC:s auktorisation av betalningsuppdrag som skickas och tas emot via bankgiroprodukterna, omfattar kontroll av uppdragens riktighet och skapande av underlag åt deltagarna så att dessa kan kontrollera att det finns tillräckligt med medel på betalarnas konton, så kallad täckningskontroll. Clearingen, det vill säga sammanställningen av deltagarnas förpliktelser till följd av dessa betalningsuppdrag, utförs genom bruttotransaktioner och därför finns det inget beroendeförhållande mellan aktörerna. Vid avvecklingen skapar BGC bruttopositioner i ett avvecklingsunderlag,

■ betalningarna regleras sedan över de deltagande bankernas konton i Riksbankens avvecklingssystem RIX för betalningsuppdrag i svenska kronor. För betalningsuppdrag i euro mottar respektive betalande bank avvecklingsunderlag från BGC och skickar sedan dessa till ECB:s avvecklingssystem TARGET2, direkt eller via sin kontoförande bank. BGC ansvarar därefter för att matcha och bekräfta att avvecklingen har genomförts. Därtill förser BGC:s clearing- och avvecklingssystem det så kallade clearinginformationssystemet med information om deltagarnas avvecklingstotaler och om status för avvecklingen. Detta gör det möjligt för deltagarna att följa sina positioner och därmed sitt likviditetsbehov i realtid. De olika bankgiroprodukterna har en eller flera förutbestämda avvecklingstidpunkter per dag (se princip IV).

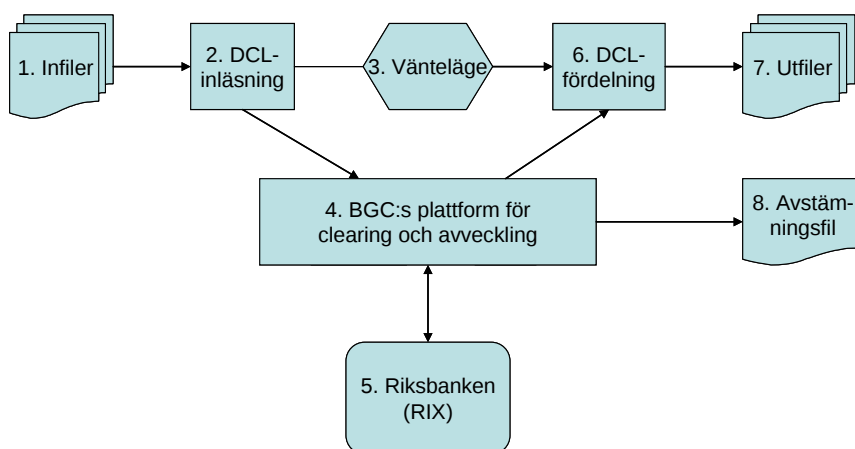
BGC:s övriga betalningsförmedlingstjänster

BGC tillhandahåller clearing- och avvecklingstjänster för vissa betalningsprodukter som inte är bankgiroprodukter. Gemensamt för betalningsprodukterna är att auktorisationen och i vissa fall även delar av clearing utförs i externa betalningssystem som BGC inte är huvudman för. Dessa betalningsprodukter inkluderas i denna utvärdering eftersom de är starkt beroende av att BGC:s clearing och avvecklingstjänst fungerar.

Konto-till-konto överföringar via Dataclearingen

Dataclearingen (i fortsättningen benämnt DCL) är ett så kallat masstransaktionssystem som i huvudsak används för konto-till-konto överföringar som inte utnyttjar bankgironummer. DCL består av regelverk och formatstandarder och har som syfte att åstadkomma ett rationellt, snabbt och säkert system för konto-till-konto överföringar. Detta omfattar krediteringar, löneöverföringar, telefonöverföringar, checkar, postväxlar och bankanvisningar samt eventuella rättelser av dessa transaktioner. Systemet för DCL baseras på att deltagarna utväxlar standardiserad information om en kunds transaktion för att möjliggöra att denna ska kunna utföras mellan bankerna. Deltagarna tecknar ett multilateralt avtal angående vilka transaktionstyper som ska utväxlas med respektive deltagare i DCL. Det förutsätts även att samtliga deltagare är direkta eller indirekta medlemmar i Riksbankens avvecklingssystem RIX, däremot behöver de inte vara deltagare i Bankgirosystemet.

BGC har sedan starten 1975 svarat för drift och förvaltning av systemet på uppdrag av systemägaren, Svenska Bankföreningen. Deltagarna i DCL ingår ett affärsavtal som försäkrar att banker med verksamhet i Sverige kan få grundläggande transaktionstjänster utförda av andra banker, för sina kunders räkning.

Figur 2; Dataclearingens flöde

Transaktioner för DCL processas på BGC:s systemplattform och därefter i Riksbankens avvecklingssystem RIX, där den slutliga avvecklingen sker vid fyra tillfällen per dag. Flödet i DCL går till på följande sätt;

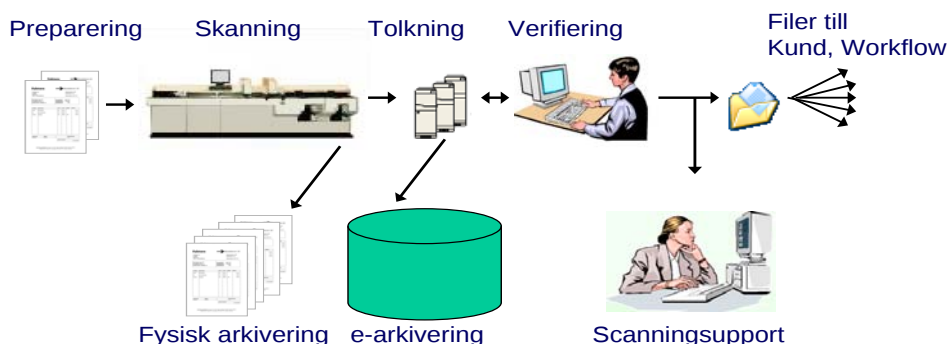
1) Avsändande deltagare i DCL skickar infiler med unikt infils-id. 2) Dessa filer läses in i DCL-systemet och därefter skickas en kvittensfil tillbaka som talar om att filen är mottagen. 3) De transaktioner som godkänns i DCL-inläsningen läggs i vänteläge samt görs om till debet- och kredittotaler. DCL levererar därefter debet- och kredittotaler till BGC:s system för clearing och avveckling. 4) BGC:s system räknar fram nettot av debet och kredittransaktionerna för respektive deltagare. 5) Därefter skickas transaktionerna till RIX för avveckling. 6) I DCL-fördelningen matchas de avvecklade debet- och kredittransaktioner med de godkända debet- och kredittotaler som ligger i vänteläge och en fördelning samt utleverans av avvecklade transaktioner sker till de mottagande deltagarna. 7) Utleveransen till mottagande deltagare görs antingen löpande varefter färdigavvecklade debet/kreditfiler släpps från avvecklingen eller genom ett samlat utskick av dagens samtliga avvecklade transaktioner. I samband med detta sätts ett unikt utfils-id av BGC. 8) Vid ett tillfälle per bankdag skickar BGC en avstämningsfil till respektive deltagare. Denna fil är generell och innehåller utöver information om DCL-betalningar även information för de övriga produkter som använder sig av BGC:s tjänst för clearing och avveckling och BGC:s betalningssystem. I och med att DCL har flera avvecklingstillfällen per dag är det möjligt för en kund att göra en konto-till-konto överföring som både debiterar avsändaren och krediterar mottagaren under samma dag.

Blankettbetalningar via Privatgirot

Privatgirot är leverantör av pappersbaserade betaltjänster och deras huvuduppgift är att skanna, tolka och verifiera pappersbaserade dokument. Privatgirot ägs av BancTec AB och står under Finansinspektionens tillsyn.

Privatgirottjänsten ger Sveriges bankkunder möjligheten att utföra betalningar med hjälp av blankett. Girottjänsten säljs under olika namn: Privatgiro, SEB Betalservice, Girobetalning, Skandiagirot eller ICA Brevgiro. Därtill kommer tjänsterna BG Direkt och Skattegiro. De bankgiro- och plusgirobetalningar som betalas i bankkontorens kassor skickas till Privatgirot AB för betalning. Dessa Bankgirobetalningar når mottagaren samma dag som Privatgirot behandlar uppdraget. PlusGirobetalningar når mottagaren bankdagen efter den dag Privatgirot har behandlat uppdraget.

Privatgirot producerar och förmedlar varje år cirka 95 miljoner pappersbaserade betalningar samt 13 miljoner elektroniska betalningar. De elektroniska betalningarna utgörs av Internetbetalningar från ICA Banken och Länsförsäkringar Bank.

Figur 3; Flöde för dokumentskanning

I enlighet med figur 3 arbetar Privatgirot med att först fånga upp de inkommande dokumenten genom att öppna, skanna och arkivera dessa. Därefter tolkas innehållet och tolkad data och bild lagras, OCR-tolkningsgraden uppgår till 99 procent. Nästa moment är verifiering av tolkad data samt att tolka den data som inte gått igenom föregående kontroll. Därefter skickar Privatgirot betalningsuppdragen vidare till BGC i form av datafiler. BGC hanterar därefter clearingen och framtagandet av avvecklingsunderlag för dessa betalningsuppdrag på motsvarande sätt som för elektroniska betalningar.

Kontantuttag i uttagsautomat via CEKAB respektive Swedbank

Företaget CEKAB utför auktorisation och clearing av kontantuttag via Bankomater anslutna till CEKAB. Från CEKAB får BGC en sammanställning över varje deltagares totala skuld respektive totala fordran på övriga deltagare. BGC får även en liknande sammanställning från Swedbank som härrör från uttag i Uttagsautomat. Efter att ha registrerat dessa underlag beräknar BGC:s system varje deltagares nettoskuld eller nettofordran på övriga deltagare i respektive flöde. Clearingen av dessa flöden sker därmed som multilaterala netton och inte som bilaterala brutton. BGC skickar därefter avvecklingsunderlagen till RIX, där respektive deltagares nettoskuld eller nettofordran gentemot övriga deltagare i respektive flöde regleras över BGC:s RIX-konto.

Kortbetalningar i betalningsterminaler via CEKAB

CEKAB utför även auktorisation av kortbetalningar för MasterCard. Den initiala clearingen av dessa betalningar sker via MasterCards internationella nätverk. Från MasterCard får BGC, på motsvarande sätt som från CEKAB och Swedbank, en sammanställning över varje deltagares totala skuld respektive totala fordran på övriga deltagare. Efter att ha registrerat dessa underlag beräknar BGC:s system varje deltagares nettoskuld eller nettofordran på övriga deltagare i MasterCard-flödet. Samtliga nettoflöden aggregeras till ett nettobelopp per deltagare och clearas därmed som multilaterala netton. Därefter skickar BGC avvecklingsunderlagen till RIX, där respektive deltagares nettoskuld eller nettofordran gentemot övriga deltagare i MasterCard-flödet regleras över BGC:s RIX-konto.

Kontanthantering

Vid inleverans av gamla sedlar och mynt till Riksbanken, vid utlämning av nya sedlar och mynt från Riksbanken och vid bankernas köp och försäljning av kontanter sinsemellan, uppstår skulder och fordringar mellan bankerna och gentemot Riksbanken. BGC tillhandahåller bankerna och Riksbanken en särskild kontanthanteringsprodukt för att reglera dessa skulder och fordringar. Information om betalningsuppdragen skickas till BGC flera gånger om dagen, varefter BGC utför clearing och sedan skickar avvecklingsunderlagen till RIX där betalningarna avvecklas.

I bilaga 1 finns en sammanfattande tabell som visar vem som ansvarar för vad i de ovan beskrivna betalningsprodukterna/-flödena.

Clearing och avveckling

Beräkning av avvecklingsunderlag görs enligt två metoder i BGC:s betalningssystem, som bilateral bruttoavveckling eller multilateral nettoavveckling.

Flertalet av de betalningsprodukter som förmedlas via BGC clearas och avvecklas som bruttobelopp över deltagarnas konton i Riksbankens avvecklingssystem RIX. För transaktioner som avvecklas i RIX skickas avvecklingsunderlaget direkt till avvecklingsinstitutet (Fullmaktsmetoden). Vid Fullmaktsmetoden ger deltagaren BGC fullmakt att för deras deltagares räkning skicka avvecklingstransaktion till avvecklingsinstitutet.

Ett mindre antal betalningsprodukter (MasterCard, Bankomat och Uttagsautomat) clearas som multilaterala netton. Dessa avvecklas därefter i RIX-systemet enligt principen "i sin helhet eller inte alls" även kallat "concurrent batch". Detta innebär att hela det multilaterala flödet avvecklas endast om samtliga deltagare har likviditet vid avvecklingstillfället. Om däremot en eller flera deltagare i det multilaterala flödet inte kan fullgöra sina betalningsskyldigheter avvecklas inte någon av deltagarnas transaktioner i det multilaterala flödet. Det finns förutbestämda avvecklingstidpunkter för varje betalningsprodukt och för vissa betalningsprodukter finns flera avvecklingstillfällen per dag (se princip IV).

Avvecklingen av betalningar i RIX är baserad på bruttoavveckling i realtid. Detta innebär att betalningar avvecklas omedelbart, en och en, under förutsättning att betalaren har tillräckligt med likviditet/pengar på sitt konto. Om så inte skulle vara fallet, läggs betalningen i kö till dess att tillräcklig likviditet har uppnåtts. För att avvecklingen ska ske smidigt, har deltagarna möjlighet att, mot fullgoda säkerheter, täcka sitt likviditetsbehov genom att låna i Riksbanken under dagen.

För betalningsuppdrag i euro mottar respektive betalande bank avvecklingsunderlag från BGC (betalarbanksmetoden) och skickar sedan dessa till ECB:s avvecklingssystem TARGET2, direkt eller via sin kontoförande bank. När TARGET2 genomfört överföringen meddelas BGC och mottagarbanken. BGC ansvarar därefter för att matcha och bekräfta att avvecklingen av betalningsuppdraget i euro har genomförts.

Utebliven avveckling

Med *ordinarie avvecklingsperiod* avses den tidsperiod som påbörjas vid den planerade avvecklingstidpunkten och som avslutas efter 30 minuter. Om en deltagare inte har tillfört tillräckligt med likviditet under ordinarie avvecklingsperiod påbörjas en *eskaleringsperiod*. Eskaleringsperioden avslutas i och med att avvecklingstransaktioner makuleras alternativt avvecklas om likviditet tillförts kontot. För det bilaterala flödet makuleras avvecklingstransaktioner när avvecklingsinstitutet stänger. För det multilaterala flödet makuleras dessa vid sista avtalad avvecklingstidpunkt, det vill säga klockan 15:00, alternativt då en deltagare anses vara fallerad. Eskaleringsperiod övergår då i *fallissemangshanteringsperiod* vilket är den tidsperiod då fallissemang enligt fallissemangshantering i svenska kronor och fallissemangshantering i euro tillämpas.

Hantering av fallissemang för bilaterala flöden

Om ett fallissemang kan konstateras makuleras avvecklingstransaktionerna hos avvecklingsinstitutet och deltagarens avvecklingsavtal sägs upp. I samband med detta blockerar BGC alla inkommande ej ännu införda transaktioner till eller från den fallerande deltagaren, inom 120 minuter. För de införda transaktionerna som tillhör den fallerande deltagaren och som inte kan avvecklas enligt ordinarie rutin tillämpas *urbackning*. Detta innebär att transaktioner som inte har kunnat avvecklas tas bort ur clearing- och avvecklingssystemet och fallerad deltagare ges möjlighet att återkreditera medlen på tidigare belastade kunders konton. Alla steg i fallissemangshanteringen utförs under dag 1, det vill säga samma dag som deltagaren fallerat.

Hantering av fallissemang för multilaterala flöden

Betalningsprodukter som clearas multilateralt netto har samma behandlingssteg avseende ordinarie avvecklingsperiod som produkter som clearas bilateralt brutto. För multilaterala flöden sker clearingberäkningar i externa betalningssystem, för vilka BGC inte är huvudman. Dessa skickas sedan till BGC som skapar avvecklingstransaktioner. För varje deltagare skapas då en betalningsförpliktelse mot kollektivet av deltagare i försystemet. Vid multilateral avveckling hanteras avvecklingstransaktionerna som en enhet och kan bara avvecklas "i sin helhet eller inte alls".

Även här inträder en eskaleringsperiod om en deltagare inte lyckas avveckla i tid. Till skillnad mot de bilaterala flödena avslutas eskaleringsperioden här vid en avtalad sista *avvecklingstidpunkt*, vilket inträffar klockan 15:00. Därefter tillämpas fallissemangshantering med blockering och uppsägning av avtalet samt ett nytt avvecklingsförsök med betalningsansvar för icke fallerade deltagare. Detta görs

genom att BGC beräknar de ej fallerande deltagarnas beloppsandel genom en i förväg uppsatt modell. Modellen baseras på hur stor andel av flödet som respektive deltagare utgör. En deltagare med större andel i flödet tar en större del av förlusten och vice versa.

Respektive kvarvarande deltagare betalar därefter in sin initiala del av det multilaterala flödet, samt den framräknade andelen som deltagaren är skyldig att betala för den fallerande deltagarens avvecklingstotal. Flödet behandlas i en särskild avvecklingsomgång som endast används vid fallissemangshantering. Om det skulle vara så att en deltagare inte klarar av att fullfölja den extra avvecklingen ska även denne ses som fallerad och därmed inleds ytterligare en fallissemangshantering tills RIX stänger. Därefter görs inga ytterligare omräkningar, istället returneras avvecklingsunderlaget till respektive förssystem.

Betalningsstatistik

I BGC:s betalningssystem ökar antalet betalningar men i klart lägre takt jämfört med tidigare år. Under 2009 förmedlades totalt 802 miljoner betalningar genom BGC:s betalningssystem, vilket är en ökning med cirka 4 procent jämfört med 2008. Detta kan sättas i relation med den genomsnittliga ökningen mellan 2003-2009 på 10 procent.

Antalet betalningar via bankgiroprodukter har ökat med ett snitt på cirka 13 procent per år, under perioden 2003-2009. Betalningar via Dataclearingen har ökat med ett snitt på cirka 5 procent per år, under motsvarande period. Antalet betalningar via Privatgirot ligger däremot relativt konstant under samma period. Diagrammet åskådliggör att antalet betalningar från Privatgiro och Dataclearing är relativt få jämfört med dem som förmedlas via bankgiroprodukterna.

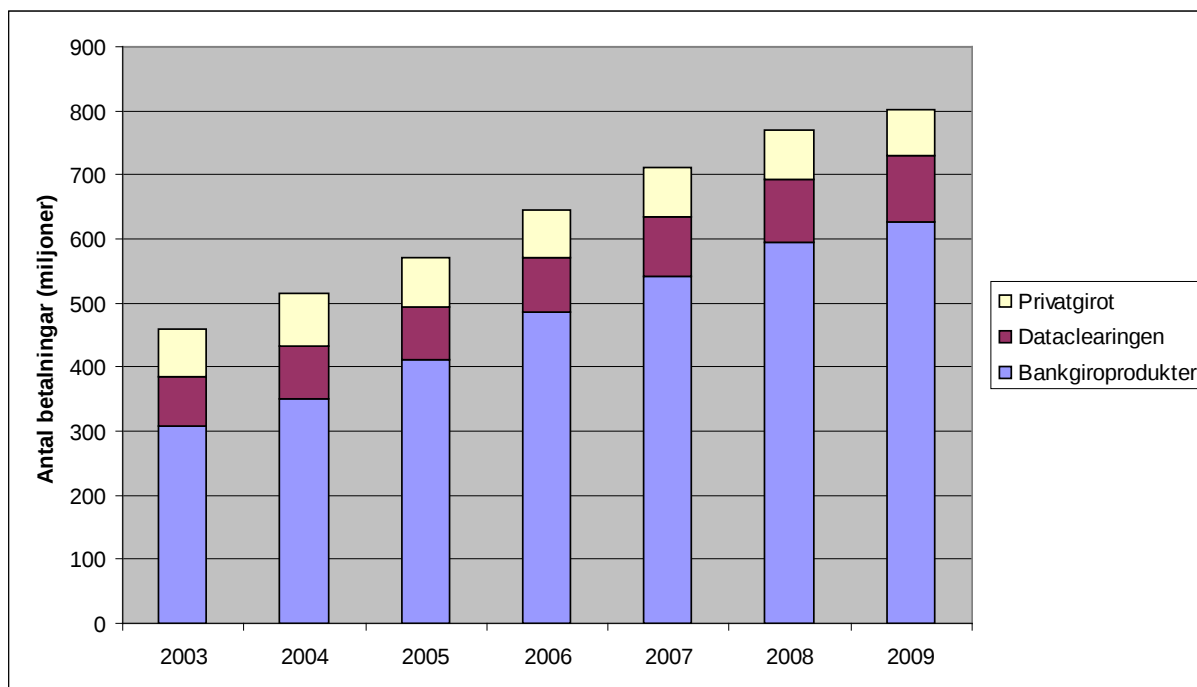

Diagram 1; Antal förmedlade betalningar genom BGC:s betalningssystem 2003-2009

Det totala värdet av de betalningar som processades genom BGC:s betalningssystem under 2009 uppgick till 9192 miljarder kronor. Detta var en minskning med 2 procent jämfört med 2008 och med hänsyn tagen till den ökade volymen betalningar innebär det att beloppet per betalning i snitt har minskat med cirka 10 procent jämfört med föregående år. BGC:s bedömning är att den stora minskningen främst beror på minskad produktion och konsumtion till följd av det sämre konjunkturläget.

I diagram 2 går att utläsa att värdet av betalningar genom bankgiroprodukter samt Dataclearing har ökat med ett snitt på cirka 11 respektive 9 procent per år, under perioden 2003-2009. Värdet av de betalningar som processas genom Privatgirot minskar för varje år som går och har totalt minskat med cirka 55 procent under motsvarande period. I diagrammet går även att utläsa att bankgiroprodukterna utgör det största värdet följt av Dataclearingen och att Privatgirots del av det totala värdet är mycket liten.

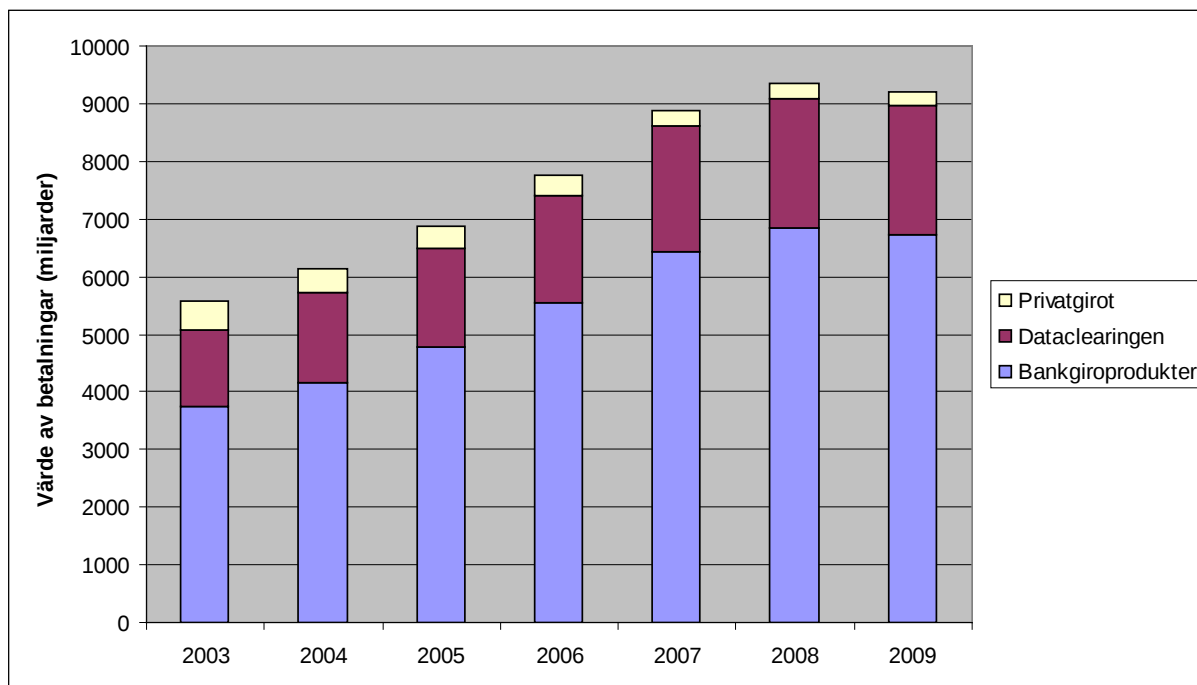

Diagram 2; Värdet av betalningar förmedlade genom BGC:s betalningssystem 2003-2009

Utveckling

Utveckling under 2009

Under 2009 har fokus legat på det projekt som syftar till att flytta över BGC:s betalningsplattform till VocaLink. Antalet övriga förändringar har därför medvetet hållits på en låg nivå och de som utförts har syftat till att underlätta omläggningen till VocaLink.

Under året har följande produkter utgått; Girering- Inbetalning (GI+) och Leverantörsbetalningar mottagare (LM) samt Inbetalningsredovisning i Edifact-format.

Outsourcing av verksamhet till VocaLink

Under hösten 2007 beslutade BGC att inleda ett strategiskt samarbete om BGC:s betalningssystem med brittiska VocaLink som bland annat är operatör av det brittiska massbetalningssystemet BACS. Syftet med samarbetet är att kunna erbjuda bankgiroprodukter till ett lägre pris samt att möta

marknadens krav på nya betalningsprodukter. BGC kommer att behålla sin nuvarande roll gentemot bankerna, deras kunder och myndigheter.

Den 15 maj 2008 undertecknade BGC och VocaLink en "Master Services Agreement" (MSA) som reglerar outsourcingen av BGC:s betalningssystem till VocaLink. VocaLink kommer i egenskap av leverantör att sköta IT-driften av BGC:s betalningssystem. Den 8 maj 2008 startade programmet för överflyttning av Bankgiroprodukterna till VocaLinks plattform.

Ett, med produktionssättning i februari 2010, innefattar nya autogirot och emittentutbetalningar samt generella gemensamma funktioner för Clearing och avveckling, täckningskontroll och krediteringsunderlag. Två, med produktionssättning under första halvåret 2011, innefattar resterande produkter i BGC:s betalningssystem och Dataclearingen.

BGC och VocaLink har också tecknat ett Alliansavtal. Det reglerar vilka ytterligare möjligheter för samarbete som finns, exempelvis att utveckla produkter tillsammans och/eller sälja varandras redan utvecklade produkter på respektive marknad.

För att kvalitetssäkra samarbetet med VocaLink har projekt Scandium startats. Inom ramen för projektet har ett antal milstolpar formulerats som är viktiga för samarbetet i stort. Projektets viktigaste styrgrupp är Executive Steering Committee. Denna grupp sammanträder kvartalsvis och har fokus på nio kritiska milstolpar i projektet. Gruppen har även ett övergripande fokus på samarbetet mellan BGC och VocaLink och det samarbete som blir aktuellt under alliansavtalet.

Dataclearingen, med Bankföreningen som systemägare och BGC som leverantör, påverkas av samarbetet i och med att den är i behov av en ny teknisk plattform för att kunna bibehålla sin nuvarande funktionalitet. BGC och Bankföreningen har under 2009 tecknat ett avtal om utvecklingen av funktionaliteten för Dataclearingen på VocaLinks plattform och för drift och förvaltning av det nya systemet. Driftsättning av Dataclearingen kommer sannolikt att ske i samband med ett, efter att samtliga bankgiroprodukter tagits i drift hos VocaLink. Detta beräknas ske under första halvåret 2011.

Arbetet under 2009 och framöver

Arbetet med programmet för överflyttning av bankgiroprodukterna och Dataclearingen har pågått kontinuerligt under 2009 men förseningar har gjort att milstolpar har senarelagts. Detta har fått till följd att även produktionssättningen till VocaLinks plattform som skulle ha skett i två etapper i maj och i november 2009 har senarelagts. Senareläggningen av ett beror på att BGC och VocaLink inte hade uppnått den kvalitet som bestämts i projektet för att komma vidare till nästa milstolpe.

Inför varje produktionssättning finns det både en testfas och en fas av parallell körning inplanerad i programmet. Parallellkörningen sker med de gamla delarna av BGC:s betalningssystem och de nya delarna. Parallellkörningarna görs för avstämning att allting fungerar och att det blir jämförbara resultat.

Efter programmets sista produktionssättningsdatum kommer "Operation" fasen, det vill säga den fas där BGC köper en tjänst från VocaLink. I "Operation" regleras tjänsterna via Service Level Agreements (SLA) som finns i MSA. BGC har även en uppsättning överenskommelser och avtal för att säkerställa driften av BGC:s system hos VocaLink.

I och med överläggningen av de första produkterna i februari 2010 tillämpas reglerna i MSA avseende drift. Från och med då kommer också drift av BGC:s betalningssystem att ske hos VocaLink samtidigt som projektarbetet i Scandium fortsätter till dess att allt har flyttats över.

Rollerna mellan BGC och Privatgirot och övriga försystem till BGC:s betalningssystem påverkas inte av omläggningen av IT-driften till VocaLink. Däremot kommer några mindre ändringar i fil-layouter troligtvis att behövas för ett par av bankgiroprodukterna som går via Privatgirot. Arbetet med att

säkerställa eventuella ändringsbehov har pågått under hösten 2009 tillsammans med VocaLink. Den stora skillnaden för betalningar som hanteras av Privatgirot kommer ske när de kommer fram till BGC som kommer skicka dem vidare till VocaLink i stället för som tidigare, till BGC:s clearing- och avvecklingssystem för vidare behandling.

SEPA

SEPA står för "Single Euro Payments Area" och är ett projekt med syfte att skapa en gemensam massbetalningsmarknad för alla kontantlösa eurobetalningar som utförs elektroniskt. Målet med SEPA är att en betalning i euro, över nationsgränserna i euroområdet, inte ska utgöra en större kostnad för konsumenten än en motsvarande nationell betalning. Denna harmonisering förväntas leda till större konkurrens mellan Europas olika banker. SEPA reglerar i huvudsak tre betaltjänster och dessa är kontoöverföringar (SEPA Credit Transfer), autogireringar (SEPA Direct Debit) samt betalkort (SEPA Cards Framework). Den 1 januari 2008 infördes SEPA Credit Transfers, för Sveriges del berör det gränsöverskridande betalningar i Euro. SEPA Direct Debit startade 1 november 2009 men eftersom det inte finns något autogiro för Euro-betalningar i Sverige berörs inte det svenska autogiroet.

Tanken med SEPA är att kontoöverföringar ska kunna utföras på samma okomplicerade och kostnadseffektiva sätt till en annan bank i Europa som exempelvis mellan konton i två svenska banker. Autogireringar ska kunna utföras genom att ett konto i hemlandet debiteras av företag i alla länder inom EU. Förutsättningen för att kontoöverföringar och autogireringar ska kunna ske på detta sätt är att bankkontonummer och bankadress anges i IBAN-format respektive med BIC-adress. Förkortningarna står för International Bank Account Number respektive Bank Identifier Code och bygger på internationell standard.

Eftersom SEPA enbart kommer att ha inverkan på betalningar som görs i euro påverkas i stort sett inga nationella betalningar i Sverige. De betalningar som påverkas kommer att vara de som görs i euro mellan Sverige och något av EMU-länderna eller vice versa. BGC:s betalningssystem hanterar betalningar i svenska kronor och inhemska euro-betalningar, däremot hanteras inga gränsöverskridande betalningar i dessa system. Med andra ord kommer SEPA:s påverkan på BGC till en början vara mycket liten.

Betaltjänstdirektivet

Den första november 2009 skulle samtliga länder inom EU/EES samt Schweiz ha implementerat det så kallade PSD, Payment Services Directive, i nationell lagstiftning. PSD, som är ett direktiv från EU, ska införlivas i svensk lagstiftning genom betaltjänstdirektivet. Implementeringen av direktivet är dock försenad i Sverige och kan som tidigast träda i kraft under andra halvåret 2010.

Direktivet syftar till att harmonisera lagstiftningen kring betalningar över Europa men också att stärka konsumentskyddet vid betalningar i kronor och i euro. Det är även ett steg mot den harmonisering av betalningsmarknaden som SEPA syftar till att uppnå. BGC kommer främst att påverkas av detta genom nya krav på dess autogirofunktion. Som leverantör till bankerna måste BGC:s tjänster även i övrigt följa den blivande svenska lagen om betaltjänster. Betaltjänstdirektivet kommer att reglera autogirobetalarens rätt att begära återbetalning av en felaktigt utförd autogirodragning.

För BGC innebär den försenade implementeringen av direktivet en del problematik som ytterligare kompliceras av omläggningen till VocaLink. För Autogiroet kommer återbetalningar att hanteras manuellt från lagens ikraftträdande till den slutgiltiga produktionssättningen som sker under första halvåret 2011. Manuell hantering medför ökade kostnader och ökad risk för betalningssystemets stabilitet. Detta är risker och kostnader som tillförs betalningssystemet på grund av den försenade lagstiftningen.

Metod

■ Utvärderingen bygger på frågor som Riksbanken och Finansinspektionen har ställt till BGC. Frågorna har formulerats med "Core Principles for Systemically Important Payment Systems" som utgångspunkt.

Den internationella standarden "Core Principles for Systemically Important Payment Systems" (CPSIPS) är framtagen av G10-ländernas centralbanker inom ramen för Bank for International Settlements (BIS). Principerna består av tio rekommendationer för säkerhet och effektivitet som systemviktiga betalningssystem förväntas uppfylla. Dessa principer är den allmänt accepterade måttstocken vid utvärderingar av sådana system och de används av centralbanker över hela världen.

Principerna är främst utarbetade för system för stora betalningar. De kan även tillämpas på massbetalningssystem om systemet används i stor omfattning och det finns få alternativa system. En viktig aspekt är också risken för att förtroendet för betalningssystemet som helhet kan skadas allvarligt om systemet skulle haverera. Såväl kriteriet om att "systemet ska användas i stor omfattning" som villkoret att "få alternativa system finns tillgängliga" samt att det kan "skada förtroendet för betalningssystemet som helhet" uppfylls av BGC:s betalningssystem.

De Core Principles som har bedömts är I, II, III, IV, V, VI, IX och X. Med anledning av de förändringar som kommer att ske i samband med outsourcing av stora delar av BGC:s verksamhet till VocaLink har Riksbanken och Finansinspektionen beslutat att inte utvärdera BGC efter Core Principle VII och VIII i 2009-års utvärdering.

Betalningssystemet kommer att genomgå en utförlig utvärdering då förändringarna är genomförda, vilket enligt BGC:s nuvarande plan ska vara fallet under första halvåret 2011. Att BGC:s betalningssystem uppfyller de "Core Principles" de utvärderas efter är hela tiden i fokus för den löpande övervakning och tillsyn, som Riksbanken respektive Finansinspektionen bedriver utöver arbetet med denna utvärdering. Riksbanken och Finansinspektionen följer även projekt Scandium genom att ta del av månadsvis rapportering samt delta i kvartalsvisa möten.

Princip I

■ "The system should have a well founded legal basis under all relevant jurisdictions."

Bedömning

Riksbanken och Finansinspektionen bedömer att princip I är uppfylld.

Överväganden

Lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden (VpML) innehåller de regler som gäller för BGC:s verksamhet som clearingorganisation generellt. I lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser (lagen om avvecklingssystem) finns bestämmelser om när ett betalningsuppdrag inte längre kan återkallas, vilket är när det har införts i systemet. I BGC:s avvecklingsavtal och rutinbeskrivning finns det regler och tidpunkter om när ett betalningsuppdrag anses vara infört i systemet och således inte längre kan återkallas av vare sig deltagare eller tredje man. Reglerna i lagen om avvecklingssystem tillsammans med BGC:s avvecklingsavtal och rutinbeskrivning skapar en klarhet för deltagarna i systemet kring när ett betalningsuppdrag kan respektive inte kan återkallas.

Av reglerna i lagen om avvecklingssystem samt BGC:s avvecklingsavtal framgår det att svensk lag ska vara tillämplig på systemet. I och med att jurisdiktionen är definierad och bestämd, vet deltagarna om vilket lands regler de har att underkasta sig.

Enligt Riksbankens och Finansinspektionens bedömning innehåller svensk lagstiftning tillräckligt stöd för den verksamhet som bedrivs av BGC.

Beskrivning

Nationell lagstiftning

Lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden (VpML)

BGC har av Finansinspektionen fått tillstånd att bedriva clearingverksamhet enligt VpML och står därför under Finansinspektionens tillsyn. Lagen bygger på Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG om marknader för finansiella instrument (MiFID).

Enligt lagen ska BGC bedriva sin verksamhet hederligt, rättvist och professionellt och tillämpa principerna om fritt tillträde och neutralitet. Detta innebär att var och en som uppfyller villkoren i VpML och BGC:s deltagarkrav för clearingtjänsten eller bankgirosystemet, får bli deltagare i respektive system. BGC är därmed även skyldigt att tillämpa sina regler på ett enhetligt sätt gentemot alla deltagare.

BGC ska ha ändamålsenliga regler för hur clearingverksamheten ska gå till, något som kontrolleras såväl vid tillståndsprövningen som i den löpande tillsynen. Finansinspektionen har tillsyn över att BGC bedriver sin verksamhet i enlighet med VpML, andra författningar som reglerar företagets verksamhet, företagets bolagsordning, stadgar eller reglemente eller interna instruktioner som har sin grund i en författning som reglerar BGC:s verksamhet. BGC har även en lagstadgad upplysningsskyldighet gentemot Finansinspektionen.

Som en del av tillsynen kan Finansinspektionen genomföra platsundersökning hos BGC, förordna en eller flera revisorer att tillsammans med övriga revisorer delta i revisionen av företaget samt sammankalla styrelsen. Finansinspektionen får även begära att styrelsen kallar till extra bolagsstämma.

Utöver detta har Finansinspektionen en löpande tillsyn över BGC med bl.a. regelbundna tillsynsmöten där man går igenom verksamhet, organisation och förändringar i dessa, finansiell utveckling, nya produkter, driftläge, systemfrågor, störningar med mera.

Lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden (lagen om avvecklingssystem)

BGC:s avvecklingssystem har godkänts och anmälts till Europeiska kommissionen i enlighet med lagen om avvecklingssystem. Lagen bygger på Europaparlamentets och rådets direktiv 1998/26/EG om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper, även kallat Finalitydirektivet.

Ett avvecklingssystem ska ha tillfredsställande gemensamma regler och standardiserade arrangemang för att utföra överföringsuppdrag. Avvecklingssystemet ska även ha regler som anger att svensk lag ska vara tillämplig på systemet.

Enligt lagen om avvecklingssystem gäller ett betalningsuppdrag mot tredje man även om ett kollektivt konkursförfarande har inletts mot en deltagare i ett anmält avvecklingssystem. Detta under förutsättning att uppdraget har införts i systemet innan beslutet om konkursförfarandet meddelades. Ett betalningsuppdrag får inte återkallas av en deltagare i ett anmält avvecklingssystem eller av en tredje man efter den tidpunkt som anges i systemets regler.

Deltagarna i systemet ska kunna förlita sig på att inte någon annan deltagare eller utomstående kan förhindra avvecklingen av ett betalningsuppdrag. Lagen om avvecklingssystem reglerar inte giltigheten av den underliggande transaktionen. Eftersom lagen inte reglerar den underliggande transaktionen utan enbart reglerar förhållandena på systemnivå, utesluts inte att deltagaren eller tredje man, till exempel en konkursförvaltare, kan ha rätt att återkalla eller på annat sätt stoppa transaktionen hos den slutliga mottagaren även om återkallelse av överföringsuppdraget inte längre är möjligt enligt systemets regler. En sådan återkallelse får däremot inte leda till att avvecklingen i systemet förhindras, utan en eventuell återgång av prestationen får ske i efterhand. Det är således avvecklingen i systemet som skyddas och inte transaktionen som sådan.

I avtalet om BGC:s clearing- och avvecklingstjänst med tillhörande bilaga/rutinbeskrivning, anges när ett betalningsuppdrag anses vara infört i BGC:s betalningssystem och när ett sådant betalningsuppdrag inte längre kan återkallas.

Lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument (LHF)

I LHF anges att en avräkning av förpliktelser mellan två eller flera deltagare i ett anmält avvecklingssystem gäller mot konkursboet och mot borgenärerna i konkursen, om avräkningen har skett i enlighet med systemets regler. Dess regler ska prövas av den myndighet i varje land som prövar och anmäler ett avvecklingssystem. I Sverige är det Finansinspektionen som gör det. Bestämmelsen i LHF gäller även det system som drivs av BGC.

Bankgirots regelverk

Bankgirots regelverk består av bilaterala avtal mellan BGC och de deltagande bankerna. De grundläggande bestämmelserna fastslås i Bankgirots huvudavtal (huvudavtalet). Villkoren för clearing och avvecklingen av bankgiroprodukterna regleras i avtalet om BGC:s clearing- och avvecklingstjänst (avvecklingsavtalet). Därtill kommer särskilda produktavtal samt drift- och serviceavtal. Av avvecklingsavtalet och övriga regelverksavtal framgår att det ska tolkas och tillämpas i enlighet med svensk rätt.

■ Avtalen har utformats i samråd med deltagarna, huvudsakligen svenska banker, av vilka flera är delägare i BGC. Avtalen finns tillgängliga för deltagarna. Bankgirots deltagarkrav finns tillgängliga på BGC:s webbplats (www.bgc.se).

BGC fungerar som bankernas underleverantör av de erbjudna betalningstjänsterna och har således inget eget kontraktsförhållande till de privatpersoner och företag som utnyttjar dess betalningstjänster.

BGC:s regelverk för övriga betalningsprodukter

BGC hanterar även betalningsprodukter som inte är bankgiroprodukter och där auktorisationen och i vissa fall även delar av clearingens utförs i externa betalningssystem. För dessa betalningsprodukter består den avtalsmässiga relationen mellan BGC och användaren huvudsakligen av driftavtalet och avvecklingsavtalet. Utöver det tecknar användaren och den externa part som är produkt-/systemägare ett särskilt avtal som reglerar respektive betalningsprodukt.

Avveckling

De betalningsuppdrag som förmedlas via BGC avvecklas antingen i Riksbankens avvecklingssystem RIX eller via ECB:s avvecklingssystem TARGET2, beroende på om betalningen sker i kronor eller i euro. RIX har utvärderats enligt CPSIPS och har bedömts uppfylla principen om rättslig grund.

Princip II

■ "The system's rules and procedures should enable participants to have a clear understanding of the system's impact on each of the financial risks they incur through participation in it."

Bedömning

Riksbanken och Finansinspektionen bedömer att princip II är uppfylld.

Överväganden

Avvecklingsavtalet med tillhörande bilaga/rutinbeskrivning innehåller förutsättningarna för att clearing ska komma till stånd och vad som händer när en deltagare uppvisar bristande likviditet. Det föreligger ett riskmoment vid avvecklingen av de multilaterala flödena i och med att avvecklingen där sker enligt "concurrent batch" principen. Detta innebär att hela det multilaterala flödet avvecklas endast om samtliga deltagare har likviditet vid avvecklingstillfället. Skulle så inte vara fallet och den deltagare som saknar likviditet inte kan uppbringa sådan, anses han vara fallerad. Resterande, icke fallerade deltagare övertar då betalningsansvaret för den fallerade deltagarens andel. Detta regleras i en bilaga till avvecklingsavtalet nämnt rutinbeskrivningen.

BGC har i april 2009 genomfört en övning, ett "torrsim", där man simulerade olika typer av störningar i betalningsförmedlingen. Syftet med övningen var att förstå de praktiska konsekvenserna av avvecklingsavtalet för såväl BGC som deltagarna. BGC planerar för ytterligare en sådan övning.

BGC har under året även haft möten med deltagarna i clearingtjänsten för att försäkra sig om att dessa förstår innebörden av avtalen och fungerande procedurer samt är medvetna om systemet och sina åtaganden i det. Syftet har även varit att skapa medvetenhet om risken för spridning av problem till andra deltagare om inte regelverket följs avseende till exempel format och tidpunkter. BGC ville även skapa insikt om compliance- och riskfrågor i systemet och då särskilt i clearingtjänsten.

I samband med anslutning av nya deltagare har BGC en genomgång av regelverket med den tillträdande deltagaren.

För att försäkra sig att deltagarna uppfyller deltagarkraven och även genomför av BGC beslutade ändringar, såsom t.ex. förändringar i avtal, gör BGC en årlig uppföljning av Bankgirots deltagarkrav genom att begära ett skriftligt intyg från respektive bank. Deltagarna har också en upplysningsskyldighet gentemot BGC, till exempel om det inträffar händelser som påverkar deltagarkraven.

BGC:s avtal är så pass tydligt uppbyggda att de ger deltagarna förutsättningar att förstå de finansiella risker som uppstår när man deltar i bankgirosystemet eller BGC:s clearing- och avvecklingstjänst.

Beskrivning

Bankgirots regelverk

Bankgirots regelverk är uppbyggt kring det så kallade huvudavtalet som alla deltagare undertecknar, se figur 5. Där specificeras parternas grundläggande skyldigheter och rättigheter.

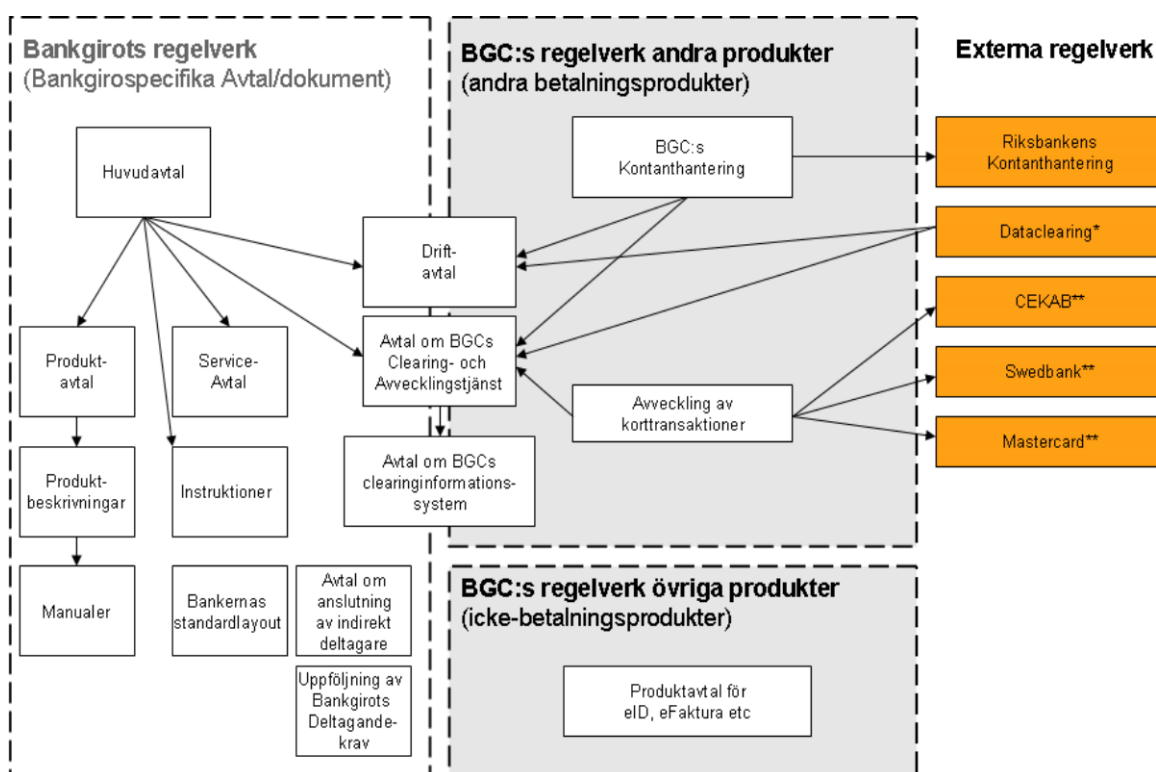
Till huvudavtalet knyts ett antal "underlydande" avtal, såsom produktavtal, driftavtal, serviceavtal samt avtal om BGC:s clearing och avvecklingstjänst (avvecklingsavtal). För att få använda BGC:s clearing- och avvecklingstjänst krävs dessutom att deltagaren tecknat avtal om clearinginformationssystemet. För de deltagare som har indirekta deltagare krävs även avtal om anslutning av indirekta deltagare. Utöver det finns det produktbeskrivningar, användarmanualer och instruktioner.

I produktavtalet specificeras vilka bankgiroprodukter respektive deltagare nyttjar. Driftavtalet anger leveranstider, kvalitet, reservrutiner, uppföljning med mera. Serviceavtalet anger servicenivån, som exempelvis svarstider och innehåll i olika servicetjänster. I avvecklingsavtalet beskrivs hur clearing och avveckling sker i normalfallet, liksom vid störningar, samt hur ansvaret fördelas vid störningar och fallissemang. Avvecklingsavtalet och övriga regelverksavtal är likalydande för alla deltagare. Olikheter som beror på deltagarnas specifika val regleras i bilagor.

De delar av Bankgirots regelverk som deltagarna behöver ha vetskap om för att kunna bedöma de finansiella risker de exponerar sig för genom deltagande i bankgirosystemet är avvecklingsavtalet med rutinbeskrivning, huvudavtalet samt produktavtalet inklusive produktbeskrivningarna. Finns det motstridigheter mellan huvudavtalet och avvecklingsavtalet, har avvecklingsavtalets bestämmelser företräde. Huvudavtalet har genomgått en marginell uppdatering under 2009 i syfte att ytterligare tydliggöra parternas ansvar.

Deltagare i Bankgirot eller i BGC:s clearingtjänst som agerar clearingombud åt en indirekt clearingdeltagare gör detta på egen risk och svarar gentemot BGC och övriga deltagare för den indirekte deltagarens agerande eller underlåtenhet.

I händelse av allvarliga störningar finns det för varje bankgiroprodukt en katastrofplan som ligger till grund för inbördes prioritering mellan olika flöden.

* Utöver Drift- och Avvecklingsavtal med BGC tecknar Deltagare avtal med "produktägaren" för Dataclearingen: Svenska Bankföreningen

** Avtal mellan System-/Produktägare och deltagande banker

Figur 5; Skiss över regelverk

BGC:s regelverk för andra betalningsprodukter

BGC:s clearing- och avvecklingstjänst används även för en del betalningsprodukter där auktorisationen och i vissa fall även delar av clearingens utförs i externa betalningssystem, se figur 5.

■ För dessa betalningsprodukter består den avtalsmässiga relationen mellan BGC och användaren huvudsakligen av driftavtalet och avvecklingsavtalet. Dessutom tecknar användaren och den externa part som är produkt-/systemägare ett särskilt avtal som reglerar respektive betalningsprodukt.

För utebliven avveckling/hantering av fallissemang vid bilaterala- och multilaterala flöden, se avsnittet "Clearing och avveckling".

BGC:s regelverk för övriga produkter

BGC erbjuder även en del andra, icke betalningsprodukter, såsom elektronisk ID och elektronisk faktura. Elektronisk faktura kan användas via samma kommunikationskanaler som företagets filer till och från Bankgirot. Med hjälp av elektronisk faktura kan privatpersoner enkelt och snabbt betala räkningar via sin internetbank och företag kan både skicka och ta emot sådana fakturor.

Externa regelverk

Förutom BGC:s egna regelverk finns det även externa regelverk för de produkter där auktorisation och i vissa fall även clearing utförs i externa betalningssystem, exempelvis för Dataclearingen. Här tecknar deltagaren, förutom drift- och avvecklingsavtal med BGC, även avtal med produktägaren för Dataclearingen, nämligen Svenska Bankföreningen.

Princip III

“The system should have clearly defined procedures for the management of credit risks and liquidity risks, which specify the respective responsibilities of the system operator and the participants and which provide appropriate incentives to manage and contain those risks.”

Bedömning

Riksbanken och Finansinspektionen bedömer att princip III är uppfylld.

Överväganden

Även om betalningsflödena via BGC i regel utgör en relativt liten del av bankernas totala flöden, ger avvecklingsavtalet incitament för deltagarna att vara noggranna med sin likviditetshantering. Avtalet ställer tydliga krav på deltagarna att ha tillräckligt med likviditet på sitt konto i RIX. Deltagaren kan se det bruttobelopp som de ska betala och erhålla i det obligatoriska clearinginformationssystemet CIS, minst 15 minuter före avtalad avvecklingstidpunkt. Om inte deltagaren tillför likviditet påbörjas en eskaleringsperiod som följs av en fallissemangshanteringsperiod. Avvecklingsavtalet ger därmed en deltagare som inte kan fullgöra sina skyldigheter på grund av likviditetsproblem begränsat med tid att genomföra avveckling (se princip II).

Om deltagaren inte kan fullgöra sina skyldigheter kan konsekvenserna bli betydande eftersom dennes avvecklingsavtal då automatiskt upphör. Utan avvecklingsavtal har deltagaren inte längre rätt att delta i BGC:s clearing- och avvecklingstjänst. Deltagaren kan därmed inte utföra betalningar för egen eller sina kunders räkning via Bankgirot eller för övriga flöden som omfattas av avvecklingsavtalet, som till exempel Dataclearingen, Bankomat, Uttagsautomat och MasterCard.

I och med att stora delar av flödet avvecklas bilateralt brutto och att fallissemangshanteringsrutiner finns uppsatta är kreditriskerna mycket begränsade. RIX-systemet tillhandahåller även likviditetssparande och effektiv avveckling, genom en funktion som kontinuerligt söker efter transaktioner som kan avvecklas, samt ger även möjligheten att reservera likviditet till en specifik avveckling, vilket medverkar till en låg likviditetsrisk.

Beskrivning

Merparten av de betalningsprodukter som förmedlas via BGC clearas som bilaterala brutton och avvecklas över deltagarnas konton i Riksbankens avvecklingssystem RIX för kronor, alternativt direkt eller via sin kontoförande bank i ECB:s avvecklingssystem TARGET2 för euro. RIX-systemet ger även möjligheten att genomföra avvecklingen på ett resurseffektivt sätt där deltagaren inte behöver tillföra mer likviditet än vad som krävs. Om en deltagare inom angiven tid inte kan fullgöra sina skyldigheter, inleds en fallissemangshanteringsperiod. Denna procedur genomförs under dag ett, det vill säga samma dag som deltagaren har fallerat.

Ett mindre antal betalningsprodukter (MasterCard, Bankomat och Uttagsautomat) clearas multilateralt netto enligt principen ”i sin helhet eller inte alls” och avvecklas över BGC:s konto i RIX. Om en deltagare inte kan fullgöra sina skyldigheter, inom angiven tid, inleds även här en fallissemangshanteringsrutin. I avvecklingsavtalet finns regler specificerade för fördelning av förlusterna vid denna typ av situation. Även denna procedur genomförs under dag ett, det vill säga samma dag som deltagaren har fallerat.

För en djupare inblick i ovan nämnda fallissemangshanteringsrutiner hänvisas till den inledande delen och kapitlet ”Clearing och avveckling”.

Princip IV

■ "The system should provide prompt final settlement on the day of value, preferably during the day and at a minimum at the end of the day."

Bedömning

Riksbanken och Finansinspektionen bedömer att princip IV är uppfylld.

Överväganden

Enligt princip IV ska avveckling ske samma dag som systemet har tagit emot och accepterat betalningsuppdraget för avveckling. Definitionen av ett accepterat uppdrag är att detta har godkänts av systemets riskhanteringsmekanismer. I de situationer där systemet tillämpar riskhanteringsmekanismer före avvecklingsdagen, exempelvis vid fördebiterade betalningsuppdrag, medger princip IV att minimikravet på avveckling under samma dag, gäller från det att systemet öppnats på själva avvecklingsdagen.

BGC utför clearing och avveckling för det bilaterala och multilaterala flödet under dag 1, det vill säga samma dag som betalningsuppdraget har fått positivt besked på utförd täckningskontrollförfrågan. Fördebiterade betalningar clearas och avvecklas senast dagen efter att de har täckningskontrollerats och godkänts av något av de externa betalningssystemen. Ett eventuellt fallissemang hanteras också under dag 1 i enlighet med uppsatt fallissemangshanteringsrutin. Alla typer av betalningsprodukter som processas genom BGC uppfyller således kravet om avveckling samma dag som betalningen tagits emot och registrerats för avveckling. Detta är en viktig förutsättning för att bibehålla en låg likviditets- och kreditrisk i systemet.

Beskrivning

Betalningsflöden som förmedlas via BGC avvecklas minst en gång om dagen. Antalet dagliga avvecklingsomgångar för de olika betalningsprodukterna anges nedan. Inom parentes anges om avvecklingen sker i euro och/eller som multilateralt netto. Ingen angivelse betyder bilateral bruttoavveckling i kronor.

En gång per dag:

Bankgirobetalningar (Leverantörsbetalningar, Löner, Autogiro, m.fl.)
Bankgirobetalningar (EUR) (Leverantörsbetalningar)
Bankomat (multilateralt netto)
MasterCard (multilateralt netto)
Utagsautomat (f.d. Minuten) (multilateralt netto)

Tre gånger per dag:

Bankgirobetalningar (Blankettbetalningar via Privatgirot)
Bankgirobetalningar (Internetbankbetalningar)
Bankgirobetalningar (EUR) (Internetbankbetalningar)

Fyra gånger per dag:

Bankgirobetalningar (Emittentutbetalningar)
Bankgirobetalningar (EUR) (Emittentutbetalningar)
Dataclearing

Fem gånger per dag:

BGC:s kontanthanteringsprodukt, som även har en sjätte avvecklingsomgång, vilken endast är avsedd för transaktioner där Riksbanken är betalande part.

Avvecklingen

Avvecklingstidpunkterna för de olika betalningsprodukterna är jämt fördelade över dagen mellan klockan 07:15 och 16:20.

Betalningsprodukter som clearas bilateralt brutto, avvecklas över deltagarnas konton i Riksbankens avvecklingssystem RIX för kronor, alternativt direkt eller via sin kontoförande bank till ECB:s avvecklingssystem TARGET2 för euro. Betalningsprodukter som clearas multilateralt netto avvecklas över BGC:s RIX-konto – för deltagare med nettoskulder överförs likvida medel till BGC:s RIX-konto och vid avtalad avvecklingstidpunkt görs avvecklingen i sin helhet i enlighet med principen "i sin helhet eller inte alls".

Täckningskontroll

Före avvecklingen görs för merparten av betalningsprodukterna en täckningskontroll, där BGC skickar debiteringsunderlag till betalarnas banker för att kontrollera att betalarna har täckning på sina konton. Under tiden för täckningskontroll har deltagaren möjlighet att stoppa hela betalningsuppdraget eller vissa enskilda betalningar. Övriga betalningsprodukter är "fördebiterade" och kräver därmed ingen särskild täckningskontroll före avvecklingen.

Senaste inleveranstidpunkt

Senaste inleveranstidpunkt till BGC är definierad per betalningsprodukt. Betalningsprodukter som BGC utför både täckningskontroll och debitering för levereras senast mellan klockan 17:00 och 23:00, en bankdag före avvecklingsdagen. Lönebetalningar utgör ett undantag, för dessa måste uppdraget vara BGC tillhanda senast klockan 19:00 två bankdagar före avvecklingsdagen. På avvecklingsdagen utför BGC täckningskontroll, clearing och avveckling av samtliga betalningar.

Fördebiterade betalningsprodukter täckningskontrolleras och godkänns av något av de externa betalningssystemen en bankdag före avvecklingsdagen. På avvecklingsdagen processas betalningarna i BGC:s Clearing och Avvecklingstjänst. För vissa av de fördebiterade betalningsprodukterna är det även möjligt att utföra både täckningskontroll och avveckling under samma dag, det vill säga på avvecklingsdagen.

Fallissemangshantering för bilateral bruttoavveckling

Alla steg i fallissemangshanteringen utförs under dag 1, det vill säga samma dag som deltagaren fallerat. För en djupare inblick i fallissemangshanteringsrutinen av bilateral bruttoavveckling hänvisas till den inledande delen och kapitlet "Clearing och avveckling".

Princip V

■ “A system in which multilateral netting takes place should, at a minimum, be capable of ensuring the timely completion of daily settlements in the event of an inability to settle by the participant with the largest single settlement obligation.”

Bedömning

Riksbanken och Finansinspektionen bedömer att princip V är uppfylld.

Överväganden

Fallissemangshanteringen för det multilaterala nettoflödet hanteras under dag 1. Det innebär att BGC kan tillföra likviditet och därmed slutföra avvecklingen av flödet senast i slutet av avvecklingsdagen. Förfarandet är därmed förenligt med princip V, som har som minimikrav att system som hanterar multilaterala nettoflöden ska utföra avveckling under dag 1 och därmed även om den största deltagaren fallerat.

De multilaterala flödena (MasterCard, Bankomat och Uttagsautomat) ökade kraftigt mellan 2007 och 2008, från en tidigare låg nivå. Under en helg med hög volym av transaktioner ökade omsättningen med cirka 20 % från totalt cirka 1 miljard kronor 2007 till cirka 1,2 miljarder kronor 2008. Flödet från den deltagare som har största nettoskuld avseende korttransaktioner från Europay/Mastercard har mer än sexfaldigats, från 76 miljoner kronor till 468 miljoner kronor, under motsvarande period. Under 2009 har totalnivån för de multilaterala flödena sjunkit tillbaka till 2007-års nivå. Flödet från deltagaren med den största nettoskulden avseende korttransaktioner har också sjunkit men ligger trots det fortfarande kvar på en hög nivå, 389 miljoner kronor. Den troliga anledningen till de något sjunkande nivåerna är minskad produktion och konsumtion till följd av det rådande konjunkturläget. Med anledning av det ökade flödet bör BGC överväga om ett säkrare arrangemang för multilateral nettoavvecklingen ska sättas upp, för att säkerställa avveckling även vid fallissemang av den största deltagaren.

Beskrivning

Avvecklingen av de multilaterala flödena (MasterCard, Bankomat och Uttagsautomat) sker över BGC:s RIX-konto. Deltagare som har en nettoskuld i förhållande till övriga deltagare i flödet betalar till BGC:s RIX-konto. De deltagare som har en nettofordran i förhållande till övriga deltagare i flödet erhåller betalning från BGC.

Skulle någon deltagare inte kunna fullgöra sin skyldighet, tillämpas en avtalad fallissemangshanteringsrutin. Denna går ut på att kvarvarande deltagare delar på den fallerade deltagarens skuld enligt en överenskommen ordning. En mer ingående beskrivning av detta ges i den inledande delen, under kapitlet "Clearing och avveckling".

Det är av vikt att nämna att någon pool av säkerheter för att säkerställa avvecklingen inte existerar. Det finns inte heller några limiter för deltagarnas bruttopositioner gentemot varandra. Detta innebär att oavsett storlek på det belopp den fallerande deltagarens skuld utgör, förutsätts övriga deltagare i det multilaterala flödet kunna bidra med den likviditet som saknas.

Princip VI

■ “Assets used for settlement should preferably be a claim on the central bank; where other assets are used, they should carry little or no credit risk and little or no liquidity risk.”

Bedömning

Riksbanken och Finansinspektionen bedömer att princip VI är uppfylld.

Överväganden

Tillgångar som används för avveckling är fordringar på Riksbanken eller Europeiska centralbanken (ECB).

Beskrivning

Samtliga BGC:s betalningsprodukter avvecklas i centralbankspengar. Betalningar avvecklas i Riksbankens avvecklingssystem RIX eller i ECB:s avvecklingssystem Target 2.

Princip IX

“The system should have objective and publicly disclosed criteria for participation, which permit fair and open access.”

Bedömning

Riksbanken och Finansinspektionen bedömer att princip IX är uppfylld.

Överväganden

BGC:s verksamhet som clearingorganisation regleras i VpML. Enligt denna lag ska en clearingorganisation tillämpa principerna om fritt tillträde och neutralitet. Skulle en potentiell deltagare nekas tillträde till systemet kan denne vända sig till Konkurrentverket. Det finns såväl ett regelverk som stödjer ”open and fair access” som en instans där missförhållanden kan påtalas. Det har inte hänt att BGC nekat någon som uppfyller deltagarkraven att delta i BGC:s betalningssystem.

BGC har en skyldighet enligt lag att behandla alla deltagare lika. Arbetet med detta sker i olika arbetsgrupper som rapporterar direkt till BGC:s styrelse om brister i konkurrens misstänks. BGC har tagit fram ”Konkurrensrättsliga riktlinjer för kundsamråd inom Bankgirosystemet” som är en arbetsinstruktion som används vid varje form av samarbete mellan BGC och de deltagande bankerna inom Bankgirosystemet.

Att en deltagare uppfyller kriterierna för deltagande är en förutsättning för inträde i BGC:s betalningssystem Bankgirot. En deltagare måste därefter löpande uppfylla deltagarkraven. Deltagaren har en skyldighet att underrätta BGC om så inte sker. BGC gör även en årlig uppföljning av deltagarna genom att begära ett skriftligt intyg från respektive bank.

Beskrivning

Deltagandet i BGC:s betalningssystem Bankgirot kan se olika ut. Det finns direkta och indirekta deltagare. En direkt deltagare är en bank som är direkt ansluten till Bankgirot medan en indirekt deltagare är en bank som är ansluten via en direkt deltagare. En indirekt deltagare får information om deltagarkraven av sitt ombud, den direkta deltagaren. I valet mellan att ansöka om direkt eller indirekt deltagande har banken i regel kontakt med BGC. I slutet av 2009 hade Bankgirot 20 direkta deltagare och 77 indirekta deltagare.

Den indirekta deltagaren ingår ett avtal med den direkta deltagaren som i sin tur ingår ett avtal om indirekt anslutning med BGC. Den direkta deltagaren svarar för den indirekta deltagaren gentemot BGC och övriga deltagare. Kostnaderna för deltagande i Bankgirot betalas endast av direkta deltagare. Den direkta deltagaren debiterar i sin tur den indirekta deltagaren.

En direkt deltagare kan i sin tur vara direkt eller indirekt *clearingdeltagare* i clearing- och avvecklingstjänsten. En direkt clearingdeltagare är deltagare i RIX och utför därmed avveckling via sitt eget RIX-konto, medan en indirekt clearingdeltagare utför avveckling via en direkt clearingdeltagares RIX-konto.

Kriterier för deltagande

■ För att bli direkt deltagare i BGC:s betalningssystem Bankgirot krävs att institutet löpande uppfyller följande kriterier:

- har rätt att bedriva bankverksamhet i Sverige,
- har minst fem miljoner euro eller motsvarande i eget kapital,
- följer kapitaltäckningsreglerna för kreditinstitut och värdepappersbolag,
- står under Finansinspektionens eller motsvarande myndighets tillsyn,
- undertecknar och löpande uppfyller Bankgirots huvudavtal, avvecklingsavtalet, driftavtalet, serviceavtalet och produktavtalet (för de bankgiroprodukter som banken önskar nyttja) samt i övrigt kan iaktta Bankgirots regelverk,
- har teknisk anslutning till BGC i enlighet med BGC:s standarder och instruktioner,
- har rätt att delta i RIX-systemet direkt eller via annan deltagare och
- kan utföra daglig clearing och avveckling i kronor och euro enligt BGC:s avvecklingsavtal och rutiner.

Kriterierna för att bli indirekt deltagare i Bankgirot är något enklare. En sammanfattning av kriterierna för deltagande i Bankgirot finns publicerad på BGC:s webbplats (www.bgc.se).

För de betalningsprodukter som inte är bankgiroprodukter ställer BGC inte upp några särskilda krav för deltagande, utöver de deltagarkrav som framgår av VpML. Särskilda krav kan finnas i avtal med ägare till externa betalningssystem som till exempel CEKAB.

Inträde och utträde

Inträde i BGC:s betalningssystem beviljas av BGC:s styrelse. Vid inträdet betalar den nye deltagaren för av BGC nedlagda resurser. Denna avgift ska täcka BGC:s kostnader för anslutningen, bl.a. anpassning av BGC:s system. Ingen fast inträdesavgift eller årsavgift finns. En årsavgift kommer dock att tas ut från och med år 2010.

Utråde ur eller utestängning från Bankgirot sker genom uppsägning av huvudavtalet.

Princip X

“The system’s governance arrangements should be effective, accountable and transparent.”

Bedömning

Riksbanken och Finansinspektionen bedömer att princip X är uppfylld.

Överväganden

Som aktiebolag är BGC underkastat såväl associationsrättsliga regler som redovisningsregler som reglerar bolagets styrning och ansvar. Även interna regler och rutiner inverkar på bedömningen av denna princip. Företagets ledning och styrning samt uppbyggnad är transparent genom att information finns tillgänglig och är tydlig. Genom sitt deltagande i styrelsen utövar ägarna sitt ägarskap på ett aktivt sätt.

Vid utvärderingen har inga studier gjorts av hur BGC faktiskt hanterat olika ärenden. Endast de organisatoriska förutsättningarna har granskats.

Beskrivning

Bankgirocentralen BGC AB är ett helägt dotterbolag till BGC Holding AB som ägs av SEB (33,1%), Swedbank (29,2%), Svenska Handelsbanken (25,4%), Nordea (10,0%), Danske Bank (1,7%), Skandiabanken (0,3%), Ålandsbanken (0,2%) och Länsförsäkringar Bank (0,1%). Styrningen av BGC-bolagen sker i enlighet med aktiebolagslagen (2005:551), bolagsordningen och andra tillämpliga lagar och regler.

BGC har av Finansinspektionen beviljats tillstånd att bedriva clearingverksamhet enligt VpML. BGC:s system har godkänts av Finansinspektionen i samråd med Riksbanken och anmäls till Europeiska kommissionen i enlighet med lagen om avvecklingssystem (se princip I).

BGC:s styrelse

BGC:s styrelse utses av bolagsstämman, dvs. ägarna. Styrelsen utser i sin tur en verkställande direktör (VD). Varje år ska styrelsen, i enlighet med aktiebolagslagen, fastställa en skriftlig arbetsordning för sitt arbete. Styrelsen ska i skriftliga instruktioner även ange arbetsfördelningen mellan styrelsen och VD:n. Vid omröstningar har varje styrelsemedlem en röst och beslut fattas med enkel majoritet. I nuläget inkluderar styrelsen representanter från Danske Bank, Länsförsäkringar Bank, SEB, Svenska Handelsbanken och Swedbank.

Information om vilka som utgör styrelse respektive företagsledning finns på BGC:s webbplats. Utförlig information om ägarförhållanden, verksamhet och revisionsberättelse finns också i koncernens årsredovisning som kan beställas direkt från BGC eller laddas ned från BGC:s webbplats.

Samråd

För att förebygga och hantera eventuella intressekonflikter finns en intern konkurrensrättslig handbok som framtagits av extern juridisk expertis för BGC:s räkning. Det finns även särskilda instruktioner för hur samrådet mellan BGC och bankerna ska gå till i frågor som gäller Bankgirot.

Utformningen av befintliga och nya bankgiroprodukter beslutas av BGC efter samråd med deltagarna. Samråd sker dels via enskilda möten, dels via multilaterala forum. Alla deltagare bjuds in att delta i dessa forum och att lämna synpunkter.

För Bankgirot finns nedanstående forum. BGC är sammankallande, ordförande, fastställer agenda och för mötesanteckningar i samtliga forum.

Bankgiro Kundforum: Forum som behandlar Bankgirots strategiska inriktning och omfattningen av ny- och vidareutveckling av Bankgirots produkter och tjänster. Dessutom behandlas BGC:s marknadsföring av Bankgirot och dess produkter. Antalet reguljära möten uppgår till 3-4 stycken per år.

Produktråd: Forum som behandlar funktionaliteten hos en specifik betalningsprodukt eller betalningsproduktgrupp. Antalet reguljära möten uppgår till 3-4 stycken per år.

Bankarbetsgrupper: Tillfälliga forum som existerar under utvecklingsprojekt för att behandla projektspecifika frågor samt utgöra kanal för BGC:s information till banken och vice versa.

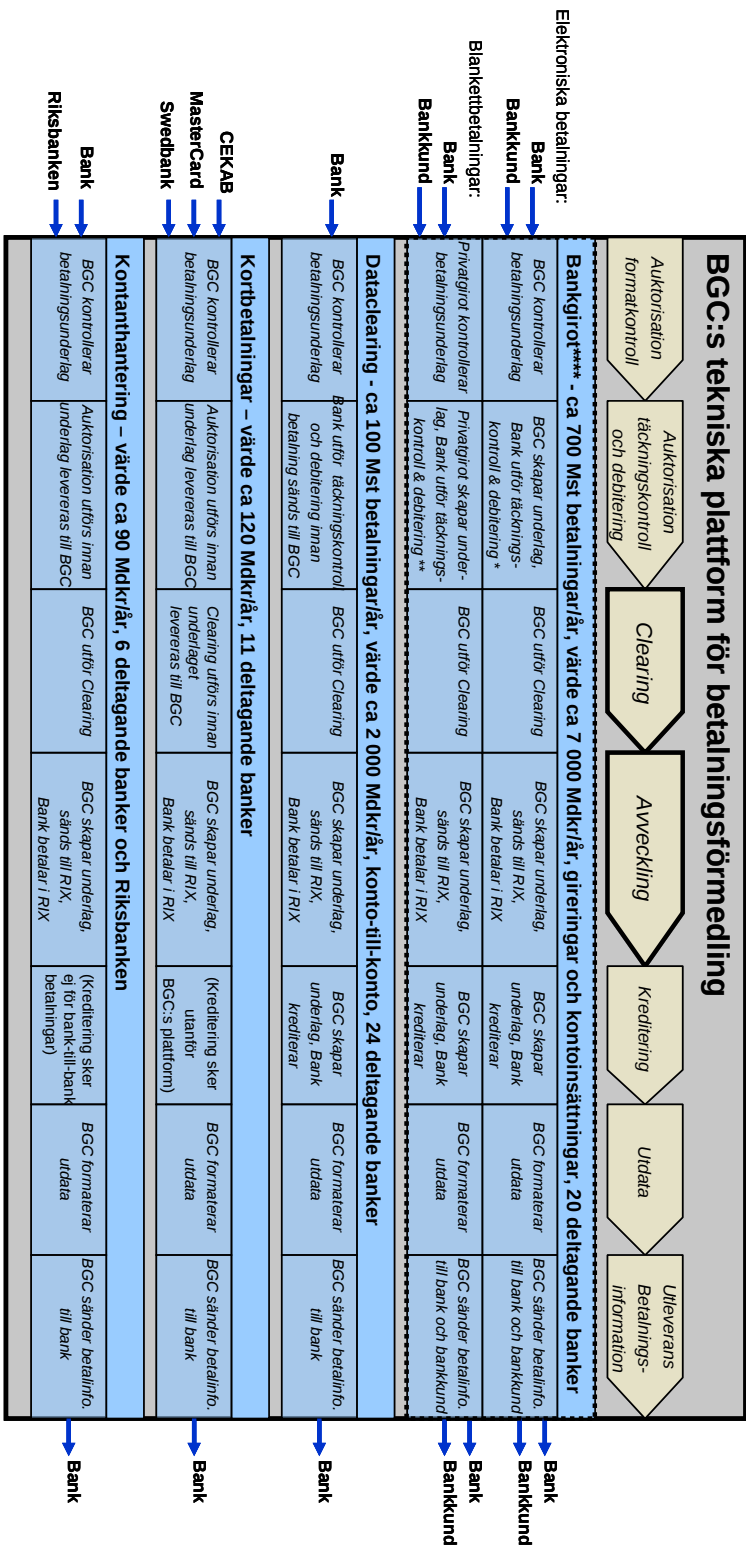
Därutöver har BGC ett forum för att hantera gemensamma frågeställningar kring BGC:s clearing- och avvecklingsfunktionalitet i kronor och euro.

BGC:s governancearrangemang

Ytterst ansvarig för styrning är BGC:s styrelse i enlighet med reglerna i aktiebolagslagen .

Finansinspektionen utövar tillsyn av BGC i enlighet med bestämmelserna i VpML. Finansinspektionen har även utfärdat allmänna råd om styrning och kontroll för finansiella företag, FFFS 2005:1, som BGC följer.

Bilaga 1; BGC:s tekniska plattform för betalningsförmedling

* Gäller ej internetbanksbetalningar som levereras till BGC efter täckningskontroll och debitering.
 ** Gäller betalningar från företag. S.k. hushållsbetalningar levereras till Privatgirot efter täckningskontroll och debitering.
 *** Clearing- och avvecklingsfunktionen regleras i "Avtal om BGC:s Clearing- och avvecklingsjänst" med RIX-deltagare
 **** Bankgirot har ett särskilt regelverk med bl a Huvudavtal och Produktavtal, även "Avtal om BGC:s Clearing- och avvecklingsjänst" ingår.